

สรุปและข้อเสนอแนะ

การเผยแพร่ นวัตกรรมใด ๆ ก็ตามคงจะประสบความสำเร็จได้ยาก หากนวัตกรรมนั้น มีคุณลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับผู้ที่ จะยอมรับ นวัตกรรมนั้น การศึกษาคุณลักษณะว่า คุณลักษณะประการใดที่มีผลมาก-น้อยต่อการยอมรับ ย่อมจะบัง เกิดผลประโยชน์แก่การ เผยแพร่ นวัตกรรมนั้น ๆ เพื่อที่ผู้เผยแพร่ นวัตกรรมจะ ได้มุ่ง เน้นในคุณลักษณะที่มีผลมากที่สุด และปรับปรุงแก้ไขคุณลักษณะที่เป็นอุปสรรคต่อการยอมรับ เพื่อให้เกิดการยอมรับ นวัตกรรมนั้น มากยิ่งขึ้น

การฝึกอบรมการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์กับคนชวาทให้แก่สมาชิกกลุ่มสตรีบ้านสันป่าม่วง ซึ่งเป็นโครงการตามแผนพัฒนาอาชีพและรายได้ ตามแผนการพัฒนามาตร เป็นตัวอย่างหนึ่งของการเผยแพร่ นวัตกรรมที่สามารถศึกษาได้ว่าการยอมรับ นวัตกรรมนั้น เนื่องมาจากคุณลักษณะใดของ นวัตกรรมที่มีผลมากที่สุดต่อการยอมรับ และมีคุณลักษณะใดหรือไม่ที่เป็นอุปสรรคต่อการยอมรับ นวัตกรรม

ผู้วิจัย เห็นว่า การศึกษาถึงคุณลักษณะของ นวัตกรรมที่มีผลมากที่สุดต่อการยอมรับ เป็นสิ่งสำคัญมาก เช่นเดียวกับการศึกษาถึงปัจจัยอื่น ๆ ในกระบวนการ เผยแพร่ นวัตกรรม เพื่อให้เกิด การยอมรับ โดยผู้วิจัย ได้ตั้งสมมติฐานตามผลของการศึกษาวิจัยของนักวิจัยหลาย ๆ ท่าน ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศ เพื่อ เปรียบ เที่ยมกับการ เผยแพร่ นวัตกรรมในประเทศไทย

โดยที่คุณลักษณะของ นวัตกรรม เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในกระบวนการ เผยแพร่ นวัตกรรม เพราะถึง นวัตกรรมจะ มีประโยชน์มากเพียงใดก็ตาม หากไปขัดกับความเชื่อหรือ มีความซับซ้อนยุ่งยากต่อการปฏิบัติหรือ เสี่ยงต่อการผลิตแล้ว การเผยแพร่ นวัตกรรมนั้นย่อมไม่บัง เกิดผลสำเร็จไปได้ การศึกษาถึงคุณลักษณะของ นวัตกรรมที่มีผลต่อการยอมรับของกลุ่มเป้าหมาย จึง เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการ เผยแพร่ นวัตกรรม เพราะนอกจากจะเป็นการศึกษา เพื่อหาข้อบกพร่องและแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานของ โครงการนั้น ๆ ในขณะที่ยังดำเนินการอยู่แล้ว ยังสามารถนำผลของการศึกษาไปปรับใช้กับโครงการพัฒนาอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน

ไค้กั๋ย

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะของนวัตกรรมตามแนวทางของงานวิจัยและผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ เป็น 5 คุณลักษณะ คือ ความได้เปรียบเชิงเทียบ ความเข้ากันได้ ความซับซ้อนหรือยุ่งยาก ความสามารถนำไปทดลองได้ และความสามารถสังเกตเห็นผลได้โดยตั้งสมมติฐานว่า คุณลักษณะของนวัตกรรมทั้ง 5 ประการดังกล่าวไม่มีความแตกต่างกันในการทำให้เกิดการยอมรับนวัตกรรม

วิธีวิจัย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบวัดครั้งเดียว (One-shot case study) กลุ่มตัวอย่างคือ สมาชิกกลุ่มสตรีประจักษ์มูลนิธิภักดีพันกมลชวามบ้านสันป่าม่วง ตำบลบ้านต้อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 63 ราย แบบสอบถามที่ใช้มี 3 หมวดคือ 1. หมวดข้อมูลทั่วไป 2. หมวดทัศนคติต่อคุณลักษณะของนวัตกรรม 3. หมวดความเห็นเปรียบเทียบคุณลักษณะของนวัตกรรมที่มีผลมากกว่าต่อการยอมรับรวม 31 ข้อ โดยที่หมวดที่ 3. เป็นหมวดที่มีความสำคัญที่สุดในการศึกษา เป็นการถามตรง ๆ ต่อกลุ่มตัวอย่างว่า คุณลักษณะข้อใดที่มีความสำคัญที่สุดต่อการยอมรับของเขา แต่เนื่องจากคุณลักษณะของนวัตกรรมมีถึง 5 ประการ การให้กลุ่มตัวอย่างจัดลำดับความสำคัญมากน้อย จาก 1 - 5 น่าที่จะมีความคลาดเคลื่อนอย่างมาก ผู้วิจัยจึงให้กลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบทีละคู่ แล้วผู้วิจัยจึงนำคำตอบที่ได้มาหาความถี่และจัดลำดับความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งของแต่ละคุณลักษณะวิเคราะห์โดยใช้มือแล้วจึงใช้สถิติ Chi-Square เพื่อทดสอบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ผลปรากฏว่าคุณลักษณะทั้ง 5 ประการมีความแตกต่างต่อการยอมรับอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สำหรับการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเพียงคนเดียวโดยใช้การสัมภาษณ์ควบคู่ไปกับการกรอกคำตอบในแบบสอบถาม โดยมีประธานกลุ่มสตรีประจักษ์มูลนิธิภักดีพันกมลชวามบ้านสันป่าม่วง เป็นผู้นำทาง การที่ผู้วิจัยไม่ใช้ผู้ช่วยนักวิจัย เนื่องจากเห็นว่าลักษณะคำถามในหมวดที่ 3 เปรียบเทียบคุณลักษณะของนวัตกรรมที่มีผลมากกว่าต่อการยอมรับนั้น เป็นคำถามที่มีความหมายค่อนข้าง เฉพาะถ้ากลุ่มตัวอย่างไม่เข้าใจ อาจจะตอบคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้ และเนื่องจากผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงฤดูหนาว ทำให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพทำนากระจัดกระจายอยู่ตามทุ่งนาในทิศทางต่าง ๆ และต้องเดินทางไปพบกลุ่มตัวอย่าง

เป็นระยะทางห่างไกลกันในแต่ละจุด และไค้กลุ่มตัวอย่างมา 58 ราย จากจำนวน 63 ราย
คิดเป็นร้อยละ 92.06

การประชิษฐ์ผลิตภัณฑ์ผักคอบชวา เป็นงานฝีมือที่ตองมีการ เรียนรู้และการฝึกฝน และ
ผลิตภัณฑ์จากผักคอบชวาก็ไม่ได้มีจำหน่ายแพร่หลายทั่วประเทศ แต่มีลักษณะที่สวยงามน่าใช้ และ
น่าที่จะไ้มีการ เผยแพร่ให้ทราบทั่วไป ผู้วิจัยจึงไ้ถ่ายสไลด์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผักคอบชวาบ้าน
สันป่าม่วงมาด้วย 1 ชุด

การพิสูจนัสมมติฐานพบว่า คุณลักษณะของนวัตกรรมแต่ละคุณลักษณะมีความแตกต่างกัน
ต่อการยอมรับอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่ง เป็นการปฏิเสธสมมติฐาน กล่าวคือ คุณลักษณะความไ้เปรียบเทียบ
เชิง เทียบมีผลมากที่สุดต่อการยอมรับ (ร้อยละ 77.59) คุณลักษณะความเข้ากันได้ คุณลักษณะ
ความสามารถสัง เกตเห็นผลไ้และคุณลักษณะความซับซ้อนหรือยุ่งยากมีผลต่อการยอมรับรองลง
มาตามลำดับ (ร้อยละ 17.24, ร้อยละ 3.49 และร้อยละ 1.72 ตามลำดับ) และคุณลักษณะ
ความสามารถนำไปทดลองไ้ไ้ไม่มีผลต่อการยอมรับเลย (ร้อยละ 0.0)

อย่างไรก็ไ้เป็นที่น่าสัง เกตว่า คุณลักษณะความไ้เปรียบเทียบเชิง เทียบซึ่ง เป็นคุณลักษณะ
ที่มีผลมากที่สุดต่อการยอมรับนี้ มีผลให้สมาชิกจำนวนน้อยมาก (ร้อยละ 6.89) ที่ยอมรับการ
ประชิษฐ์ผลิตภัณฑ์ผักคอบชวาแทนที่กิจกรรมอื่นที่ เคยทำรายได้ให้แก่ตน ในขณะที่สมาชิกส่วน
ใหญ่ (ร้อยละ 93.10) ประชิษฐ์ผลิตภัณฑ์ผักคอบชวาโดยที่กิจกรรมนี้ไ้ไ้แทนที่กิจกรรมที่ เคย
ทำรายได้เลย (ตารางที่ 9) ความไ้เปรียบเทียบเชิง เทียบตามที่คุณวิจัยนิยามศัพท์ไว้ จึงหมายถึง
ความแตกต่างกันในแง่ของรายได้ก่อนและหลังการยอมรับนวัตกรรมการประชิษฐ์ผลิตภัณฑ์ผักคอบชวา

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่าสมาชิกส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.93) ประชิษฐ์ผลิต
ภัณฑ์ผักคอบชวา เพื่อ เป็นรายได้เสริมให้แก่ตนเองและครอบครัว ซึ่งลักษณะเช่นนี้มักจะปรากฏให้
เห็นเมื่อทำการศึกษาถึงโครงการพัฒนาอาชีพต่าง ๆ ให้แก่สตรีในชนบท แต่ก็นับไ้ว่าประสบ
ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ไ้ตั้งไว้ส่วนหนึ่ง เช่นกัน

ในแง่ของบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อการชักชวนให้สตรีมาสมัคร เป็นสมาชิกกลุ่มนั้น บุคคล
ที่มีลักษณะเป็นผู้นำในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่มาน และคณะกรรมการกลุ่มนับว่า เป็นบุคคลที่มีความสำคัญ
ยิ่ง (ตารางที่ 11)

สำหรับคุณลักษณะความสามารถนำไปทดลองได้ ซึ่งผลของการศึกษาไม่พบว่าเมื่อผลต่อการยอมรับนั้น สามารถอธิบายได้ว่า ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะลักษณะของกิจกรรมการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ผักตบชวาที่มีการลงทุนที่ต่ำมาก เนื่องจากผักตบชวา เป็นพืชที่มีอยู่ในท้องถิ่นตามธรรมชาติ สามารถเก็บหามาเองได้โดยไม่ต้องซื้อ ค่าใช้จ่ายในระยะของการฝึกหัดประดิษฐ์จึงมีเพียง เข็มราคา 1 - 2 บาท และน้ำมันเคลือบราคาขวดละ 15 - 20 บาท ซึ่งสามารถเข้าหุ้ชื้อกับเพื่อน ๆ ใช้ด้วยกันได้ ส่วนกรรไกร ขอนและตะปู เป็นอุปกรณ์ที่มีอยู่เดิมหรือยืมเพื่อนได้ ส่วนเครื่องรีดเป็นของส่วนกลางที่ทางราชการจัดหามาให้ในขณะที่ฝึกอบรม หุ่นหรือแบบก็ใช้วัสดุคือไม้ที่หาได้ในท้องถิ่นให้พอบานทำให้ได้โดยไม่ต้องซื้อ กลุ่มตัวอย่างจึงไม่รู้สึกว่าเสียค่าใช้จ่ายมาก (ตารางที่ 16) และเมื่อหัดทำไปแล้วจะทำได้หรือไม่ หรือทำไม่เป็นเลย กลุ่มตัวอย่างจึงไม่รู้สึกว่าสูญเสียอะไร ด้วยเหตุนี้คุณลักษณะความสามารถนำไปทดลองได้ จึงไม่มีผลต่อการยอมรับการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ผักตบชวา

ในเรื่องของความต้องการของสมาชิกกลุ่มสตรี ส่วนใหญ่มีความต้องการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ผักตบชวา (ตารางที่ 12) ต้องการให้ผลิตภัณฑ์ขายได้ดี ต้องการเรียนรู้และฝึกหัดประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ผักตบชวารูปแบบใหม่ ๆ นอกเหนือจากหมวก กระเป๋า หรือดอกไม้สดไม้ที่ทำกันอยู่เป็นประจำแล้ว และการแก้ไขปัญหาเรื่องผลิตภัณฑ์โดนความชื้น (ตารางที่ 14)

ข้อเสนอแนะ

ผลของการวิจัยที่พบว่าคุณลักษณะความได้เปรียบเชิง เทียบมีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งหรืออันดับหนึ่งคุณลักษณะความได้เปรียบเชิง เทียบมีผลมากที่สุดต่อการยอมรับนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับการนำไปออกแบบใช้กับโครงการพัฒนาอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกันต่อไป และมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไปดังนี้

1. ควรที่จะได้มีการศึกษาให้กว้างขวางกว่านี้ กล่าวคือ ศึกษากลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมประเภทเดียวกันในแต่ละภาค หรือกิจกรรมประเภทเดียวกันทั้งประเทศที่มีลักษณะเป็นกลุ่มคือ เคน เพื่อให้ทราบถึงคุณลักษณะของนากรรมที่มีผลต่อการยอมรับ
2. ควรมีการศึกษา เปรียบ เทียบกลุ่มที่มีกิจกรรมประเภทเดียวกัน ที่ประสบความสำเร็จและประสบความสำเร็จล้มเหลวในการดำเนินกิจกรรม เพื่อหาตัวแปรที่มีผลต่อการดำเนินการเผยแพร่แนวกรรมประเภทนั้น ๆ และอนุมานใช้สำหรับการเผยแพร่แนวกรรมประเภทอื่นด้วย

3. ควรมีการศึกษาถึงการ เลิกรับนวัตกรรมในภายหลังด้วยว่า เป็นเพราะเหตุใด เนื่องจากการวิจัยนี้ศึกษา เฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกอยู่ในกลุ่มปัจจุบัน ไม่ได้ศึกษาผู้ที่เคย เป็นสมาชิกในระยะแรก ๆ และเลิกรับนวัตกรรมไปแล้ว เพราะฉะนั้นจึงไม่มีความเป็นสมาชิก ภาพอยู่ในปัจจุบัน การศึกษา เรื่องการ เลิกรับนวัตกรรมจะมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานของกลุ่ม ต่อไปในอนาคตรวมทั้ง เป็นประโยชน์ต่อการนำไปอนุมานใช้ในโครงการอื่น ๆ ด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มสตรีประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ผักอบชวาบ้านสันป่าม่วง

1. ปัญหาสำคัญที่สุดในขณะนี้ที่ผู้วิจัยพบคือ ปัญหาด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์ที่ผลิต มาแล้วมีจำนวนมาก กลุ่มไม่สามารถนำออกขายได้ทันที ทำให้ขาดเงินหมุนเวียนที่จะจ่าย ให้กับสมาชิกเมื่อนำผลิตภัณฑ์ที่ได้มาขายให้กลุ่ม การที่ประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ขายแล้วไม่ก่อให้เกิดรายได้แก่ผู้ผลิต จะมีผลทำให้เกิดการเลิกรับนวัตกรรมในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการ ศึกษาที่พบว่า รายได้เป็นเหตุผลสำคัญที่สุดในการยอมรับนวัตกรรม การแก้ไขปัญหาด้านการ ตลาดจึงควรเร่งดำเนินการ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนวทางดังนี้

- 1.1 ให้นำผลิตภัณฑ์ออกวางตลาดให้แพร่หลายมากขึ้น ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ เพิ่มเติมจากแบบสอบถามพบว่า มีการฝากขายผลิตภัณฑ์ที่ร้านค้าในจังหวัด พะเยาเพียงแห่งเดียว นอกเหนือไปจากการวางจำหน่ายที่ร้านค้าของ กลุ่มที่บ้านสันป่าม่วง
- 1.2 ให้มีการโฆษณาผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ หรือใบปลิวให้มีรูปภาพประกอบ โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายในการโฆษณา ไปที่นักท่องเที่ยวหรือคนต่างถิ่น สำหรับค่าใช้จ่ายในการผลิตสื่อโฆษณา เหล่านี้ อาจจะขอรับความสนับสนุนจากบริษัทห้างร้านเอกชนหรือองค์กร ต่าง ๆ ของเอกชน ที่มีวัตถุประสงค์ในการทำงานเกี่ยวกับการ พัฒนาสตรี
- 1.3 เพิ่มส่วนลดให้แก่ร้านค้าที่ฝากขายผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้นกว่า เดิมซึ่ง เป็นอัตรา ส่วนร้อยละ 10 เพื่อเป็นการจูงใจร้านค้าที่ฝากขายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวให้ สนใจในสินค้าที่ตนขาย

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์นอกเหนือจากคำถามในแบบสอบถามพบว่า
หมวก 1 ใบ ใช้เวลาผลิต 1 วัน ลงทุนเป็นค่าแลคเกอร์สำหรับทา
เคลือบหมวกประมาณ 5 บาท ราคาขายใบละ 50 บาท หักส่วนลด
ร้อยละ 10 เป็นเงิน 5 บาท กำไรสุทธิประมาณ 40 บาท ทั้งนี้โดย
ยังไม่หักค่าแรงงาน

2. ควรจัดหาวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ ๆ ที่ทำจากผักคอบชา
เพราะจากการศึกษาพบว่าสมาชิกส่วนใหญ่มีความต้องการในเรื่องนี้ โดยมีความเห็นว่าการขาย
ผลิตภัณฑ์อาจจะดีขึ้น

3. ควรมีการส่งเสริมและกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่ม มีการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้น
เองอย่างแพร่หลายในชีวิตประจำวัน จากการสังเกตพบว่าสมาชิกไม่น้อยมิใช่ผลิตภัณฑ์ที่ตนเอง
สามารถผลิตได้นอกเหนือจากการผลิตเพื่อขายหรือ เป็นของฝาก

ผู้วิจัยเห็นว่า โครงการพัฒนาสตรีโดยการจัดฝึกอบรมให้สตรีนำวัสดุในท้องถิ่นมาใช้
ให้เป็นประโยชน์ และสามารถมีรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวนี้ เป็นโครงการที่น่าส่งเสริม
และสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะเป็นการช่วยให้เศรษฐกิจดีขึ้นแล้ว ยังจะเป็น
การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นการฝึกให้สตรีในชนบทได้มีความเป็นผู้นำ มีการทำงาน
ร่วมกันเป็นกลุ่มและยังสามารถใช้พลังของกลุ่มทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนของ
ตนเอง รวมทั้งยังจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดความรักในท้องถิ่นของตนเองอีกด้วย

การประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ผักคอบชาของสมาชิกกลุ่มสตรีบ้านสันป่าม่วงนอกจากจะสามารถ
นำรายได้มาสู่สมาชิกแล้ว ยังเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกกลุ่มอีกด้วย
เป็นการพัฒนาตามหลักการพัฒนาชุมชน กล่าวคือ โครงการพัฒนาชุมชนจะต้อง เป็นโครงการที่
เกิดจากความต้องการของคนในชุมชนนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้ หากได้มีการแก้ไขข้อบกพร่องของการดำเนินงานของกลุ่มให้ลุล่วงไปได้
ก็จะเป็นแบบอย่างที่ดีที่จะทำให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมประเภทเดียวกันในพื้นที่อื่น ๆ ที่คล้าย
คลึงกันต่อไป

อย่างไรก็ดีถึงแม้ว่าผลของการศึกษาจะพบว่าคุณลักษณะความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมากที่สุดคือการยอมรับนวัตกรรมของกลุ่มเป้าหมาย แต่ผู้วิจัยก็ยังเห็นว่าคุณลักษณะอื่น ๆ นอกเหนือจากคุณลักษณะความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบก็เป็นตัวทำนายอัตราการยอมรับนวัตกรรมเช่นเดียวกัน ไม่สมควรที่จะถูกละเลยเมื่อมีการดำเนินการ แยกแยะนวัตกรรมอื่น ๆ เพื่อให้การพัฒนาในชนบทบรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย